

Sygn. akt III CSK 266/14

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 kwietnia 2015 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Anna Kozłowska (przewodniczący)

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie z powództwa A. J.
przeciwko P. o zapłatę,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 22 kwietnia 2015 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Okręgowego w K.
z dnia 18 grudnia 2013 r.,

**uchyla zaskarżony wyrok i sprawę przekazuje Sądowi
Okręgowemu w K. do ponownego rozpoznania oraz orzeczenia o
kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w K. wyrokiem z dnia 18 grudnia 2013 r. oddalił apelację pozwanego P. od wyroku Sądu Rejonowego zasądającego od pozwanego na rzecz powoda A. J. kwotę 66744,47 zł z odsetkami tytułem wynagrodzenia za korzystanie z bliżej określonych działek gruntu, w latach 2001 do 2004, których powód jest współwłaścicielem.

Skarga kasacyjna pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego - oparta na podstawie pierwszej z art. 398³ k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia art. 224 § 2 k.c. w zw. z art. 225 i 6 k.c., i zmierza do uchylecia tego wyroku oraz przekazania sprawy do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zagadnieniem wymagającym rozstrzygnięcia jest, na skutek zarzutów kasacyjnych, legitymacja bierna pozwanego. Twierdzenie o braku tej legitymacji skarżący wywodzi z okoliczności, że działki gruntu, za korzystanie z których zasądono wynagrodzenie, oddał działkowcom.

Rozstrzygnięcie powyższego zagadnienia wymaga przypomnienia, że w sprawie o wydanie nieruchomości, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 marca 2005 r., II CK 526/04 (OSNC 2006, nr 2, poz. 37), podkreślił (w tezie redakcyjnej), że „Polski Związek Działkowców, któremu oddano w nieodpłatne użytkowanie grunty stanowiące własność Skarbu Państwa lub gminy, może – zgodnie z art. 12¹ ust. 1 ustawy z dnia 6 maja 1981 r. o pracowniczych ogrodach działkowych (jedn. tekst: Dz. U. z 1996 r. Nr 85, poz. 390 ze zm.) - przenieść na osobę fizyczną będącą członkiem Związku uprawnienie do wykonywania użytkowania.”. W uzasadnieniu wyjaśnił zaś, że zgodnie z art. 8 ust. 1 ustawy z dnia 6 maja 1981 r. o pracowniczych ogrodach działkowych (dalej: „u.p.o.d.”), grunty stanowiące własność Skarbu Państwa lub gminy, przeznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod pracownicze ogrody działkowe, przekazuje się nieodpłatnie w użytkowanie Polskiemu Związkowi Działkowców, natomiast art. 8 ust. 2 u.p.o.d. przewiduje, że grunty te mogą być oddawane nieodpłatnie Polskiemu Związkowi Działkowców w użytkowanie wieczyste na zasadach określonych w ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (jedn. tekst:

Dz. U. z 2000 r. Nr 46, poz. 543 ze zm.). Polski Związek Działkowców jest więc użytkownikiem, a w pewnych wypadkach użytkownikiem wieczystym gruntów przeznaczonych w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego pod pracownicze ogrody działkowe. Na podstawie art. 12¹ ust. 1 u.p.o.d. Polski Związek Działkowców ustanawia na rzecz osób fizycznych prawo użytkowania, a w określonych w ust. 2 przypadkach może być zawarta z użytkownikiem umowa w formie aktu notarialnego. Istnieją zatem dwa stosunki zależności - pomiędzy właścicielem gruntu, Skarbem Państwa lub gminą, a Polskim Związkiem Działkowców oraz pomiędzy Polskim Związkiem Działkowców a poszczególnymi działkowcami. Charakter uprawnień służących Polskiemu Związkowi Działkowców w stosunku do gruntów, którymi włada, nie budzi wątpliwości, Związkowi służy bowiem albo użytkowanie wieczyste albo ograniczone prawo rzeczowe w postaci użytkowania. Rodzaj prawa przysługującego w konkretnym przypadku Polskiemu Związkowi Działkowców rzutuje w pewien sposób na pozycję prawną działkowca. Nie zmienia to jednak cywilnoprawnego charakteru uprawnień do konkretnej działki. Następnie Sąd Najwyższy w omawianym wyroku rozważył więź prawną łączącą członka Związku z Polskim Związkiem Działkowców w kontekście jego uprawnienia do korzystania z pracowniczego ogrodu działkowego. Podkreślił, że zależnie od charakteru praw służących Polskiemu Związkowi Działkowców do gruntu wyróżnić można dwie sytuacje. W pierwszej Polski Związek Działkowców jako użytkownik wieczysty ustanawia na rzecz działkowca użytkowanie, zgodnie z art. 12¹ ust. 2 u.p.o.d., a działkowcowi służy wówczas ograniczone prawo rzeczowe w postaci prawa użytkowania wydzielonej fizycznie i przyznanej mu działki. W drugiej zaś sytuacji, w której Polskiemu Związkowi Działkowców przysługuje jedynie prawo podmiotowe użytkowania na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa lub gminy, służące Polskiemu Związkowi Działkowców prawo użytkowania jest wprawdzie ograniczonym prawem rzeczowym, ma ono jednak charakter niezbywalny. Oznacza to, że użytkownik (Polski Związek Działkowców) nie może go przekazać innej osobie, nie budzi jednak wątpliwości i jest powszechnie przyjęte, tak w doktrynie, jak i w orzecznictwie, że niezbywalność prawa podmiotowego, jakim jest użytkowanie, nie stoi na przeszkodzie przeniesieniu na osobę trzecią uprawnienia do wykonywania użytkowania. Należy zatem uznać, że przez przydział

działki dochodzi do przekazania na rzecz działkowca uprawnienia do wykonywania użytkownika przydzielonej mu działki, inaczej mówiąc, do jej eksploatacji.

Przedstawiona wyżej wykładnia zachowuje aktualność po wejściu w życie ustawy z dnia 8 lipca 2005 r. o rodzinnych ogrodach działkowych (Dz. U. Nr 169, poz. 1419). Zgodnie z art. 9 tej ustawy rodzinne ogrody działkowe są zakładane na gruntach stanowiących własność Skarbu Państwa, jednostek samorządu terytorialnego oraz Polskiego Związku Działkowców. Według art. 10 grunty stanowiące własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, przeznaczone w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego pod rodzinne ogrody działkowe, przekazuje się nieodpłatnie w użytkowanie Polskiemu Związkowi Działkowców, przy czym mogą one być oddawane nieodpłatnie Polskiemu Związkowi Działkowców w użytkowanie wieczyste. Polski Związek Działkowców ustanawia w drodze uchwały na rzecz swojego członka bezpłatne i bezterminowe prawo używania działki i pobierania z niej pożytków (użytkowanie działki - art. 14 ust. 1), a jeżeli grunty wchodzące w skład rodzinnego ogrodu działkowego znajdują się w użytkowaniu wieczystym Polskiego Związku Działkowców lub stanowią jego własność - na wniosek członka Polski Związek Działkowców ustanawia na jej rzecz prawo użytkowania działki - w rozumieniu Kodeksu cywilnego - w drodze umowy cywilnoprawnej zawartej w formie aktu notarialnego. Związek Działkowców zachował prawa i obowiązki nabyte przed dniem wejścia ustawy w życie (art. 39 ust. 2), a pracownicze ogrody działkowe istniejące w dniu wejścia ustawy w życie stały się rodzinnymi ogrodami działkowymi w jej rozumieniu (art. 41 ust. 1 ustawy).

Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 marca 2005 r., II CK 526/04, został, jak już wspomniano, wydany w sprawie o wydanie nieruchomości. Zgodnie z art. 222 § 1 k.c. osobą legitymowaną biernie w procesie windykacyjnym jest ten, kto faktycznie włada rzeczą. Jest to określenie szerokie, które odnosi się nie tylko do posiadacza samoistnego i zależnego, ale również do osoby, która faktycznie włada rzeczą nie będąc posiadaczem (zwłaszcza do dzierżyciela i władcy prekaryjnego). Natomiast osobą legitymowaną biernie w procesie o zapłatę wynagrodzenia za korzystanie z rzeczy jest jej posiadacz (samoistny albo zależny - zob. art. 224 § 2

i art. 225 w zw. z art. 230 k.c.). Nie zmienia to wszakże oceny, że w obu tych rodzajach spraw legitymacja bierna Polskiego Związku Działkowców oraz członków tego Związku musi być określona identycznie. Polski Związek Działkowców nie jest zatem legitymowany biernie w procesie o zapłatę wynagrodzenia za korzystanie z gruntów (art. 224 § 2 i art. 225 k.c.), które były mu oddane w nieodpłatne użytkowanie, w takim zakresie, w jakim przeniósł na swoich członków uprawnienie do wykonywania użytkowania. Pogląd ten, w okolicznościach sprawy, nie utracił aktualności na skutek wejścia w życie ustawy z dnia 13 grudnia 2013 r. o rodzinnych ogródkach działkowych (Dz. U. 2014 poz. 40).

Konieczne jest zatem wyjaśnienie czy co do całości działek, za korzystanie z których domaga się powód wynagrodzenia legitymowany jest biernie pozwany, czy też legitymacja ta przysługuje działkowcom, którym te działki zostały przekazane. Dopiero po jednoznacznym wyjaśnieniu tych kwestii będzie można ocenić czy powództwo zasługuje na uwzględnienie.

Z tych przyczyny orzeczono, jak w wyroku.